

Олександр АКИМОВ,

к.держ.упр., начальник відділу правового забезпечення Національної служби посередництва і примирення

Людмила АКИМОВА,

к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки природокористування НУВГП

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

В умовах глобалізації перед регіонами України постають нові виклики щодо інтенсивного освоєння нових підходів і прийомів ведення господарства, виклики щодо застосування на практиці інноваційних механізмів та інструментів стимулювання соціально-економічного розвитку територій, які що позитивно зарекомендували себе у світовій (зокрема європейській) практиці. Потужний інноваційний потенціал щодо активізації регіонального розвитку має створення регіональних і міжрегіональних кластерів, що стимулюють продуктивні інвестиції до технологічно інноваційно зорієнтованих виробничих, транспортно-транзитних, рекреаційно-туристичних регіональних комплексів. Регіональні та міжрегіональні кластери формують міцне підґрунтя для вирішення питань зайнятості та імпортозаміщення, прискорюють зростання конкурентного потенціалу територій, забезпечують соціальну стабільність.

Серед інновацій, що сприяють активізації регіонального розвитку, значну роль відіграє використання потенціалу та переваг міжрегіонального співробітництва, що сприяє розвитку внутрішнього ринку, посилює економічну та соціальну єдність країни. Інноваційний складник міжрегіонального співробітництва зорієнтований на синергетичний ефект: досягнення стабільного збалансованого соціально-економічного розвитку на загальнонаціональному рівні завдяки підвищенню конкурентоспроможності регіонів. За рахунок реалізації спільних (міжрегіональних) проектів у сфері виробництва, послуг, інфраструктурного забезпечення поліпшується соціально-економічна ситуація в регіонах, зокрема посилюється економічна взаємодія проблемних (старопромислових, сільських, віддалених) територій з регіонами-лідерами; вирівнюються диспропорції регіонального розвитку; створюються можливості для оволодіння новими, раніше не задіяними ресурсами розвитку. Нові можливості відкриває для України міжнародне міжрегіональне співробітництво на рівні транскордонної, транснаціональної та міжрегіональної кооперації з країнами-сусідами. [3, с.3].

Невід'ємним складником інноваційного розвитку (у широкому розумінні слова) є наявність державної політики та законодавства, спрямованого на стимулювання інноваційних процесів і в економічній сфері, і у суспільстві в цілому [4]. Отже, прерогативою держави є вдосконалення інституційно-правового забезпечення інновацій на регіональному та загальнонаціональному рівнях української економіки.

Інституційно-правове забезпечення інновацій регіонального розвитку (в широкому розумінні) наочно відображає потребу в чіткому унормуванні

підстав, меж повноважень і способів участі органів державної влади та органів місцевого самоврядування в господарській діяльності у нормах спеціалізованих нормативно-правових актів. [2].

У зв'язку із цим прийнятий Закон України «Про засади державної регіональної політики», яким встановлено процес формування та реалізації державної політики регіонального розвитку [1]. Такий розвиток передбачає унормування основи розвитку економічної самостійності регіонів, створення ефективних механізмів їх економічної інтеграції, зміцнення матеріальної бази органів місцевого самоврядування та підвищення рівня їх ресурсного забезпечення. Вказаний закон має передбачати новітні інституційні інструменти розбудови регіональної політики, зорієнтовані на використання кращих зразків світового досвіду. Чіткі законодавчі межі господарської діяльності органів влади потребують законодавчого врегулювання правового режиму поняття «кластер» (використання його переваг, наприклад, у країнах-членах ЄС є однією з умов підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів і держави), а також внесення відповідних змін до Господарського кодексу України (Розділ VIII). В інституційно-правовому вимірі під «кластером» слід розуміти спеціальний режим господарювання, що передбачає тісну співпрацю підприємницьких структур регіонального та/або міжрегіонального рівнів з органами місцевої влади, науковими, освітніми установами, громадськими організаціями з метою підвищення прибутковості виробництва, конкурентоспроможності продукції та послуг, підвищення експортного потенціалу та сприяння соціально-економічному розвитку регіону. При цьому на користь кластеризації свідчить використання цим інноваційним механізмом і формального партнерства (наприклад, спільне формування стратегій регіонального розвитку), і неформального (зокрема йдеться про зв'язки між учасниками кластера). Кластеризація має потужний потенціал щодо запровадження інновацій, зростання технологічного рівня виробництва та підвищення конкурентоспроможності. Системний підхід щодо інституційно-правової підтримки інноваційного розвитку регіонів зумовлює необхідність удосконалення такої підтримки у спосіб прийняття низки проектів законів України, а саме:

- *«Про адміністративно-територіальний устрій»*, що має законодавчо унормувати низку питань, пов'язаних із територіальною організацією влади, зокрема системи адміністративно-територіального устрою відповідно до принципів економічної самодостатності та доступності управлінських і соціальних послуг споживачам цих послуг;

- *«Про комунальну власність»*, норми якого визначатимуть правовий режим однієї з рівноправних форм власності, що досі не має свого чіткого законодавчого опрідметнення (хоча на практиці комунальна власність є ефективним ресурсом дохідної частини регіональних бюджетів);

- *«Про території пріоритетного розвитку»*, норми якого встановлюватимуть правові та організаційні умови функціонування таких територій, додаткове залучення інвестицій і створення нових робочих місць;

- *«Про соціальне замовлення»*, в якому має бути унормовано правові, організаційні та фінансові основи соціального замовлення, а також порядок формування, конкурсного розміщення та виконання на правочинній основі відповідних (загальнодержавних та/або місцевих) соціальних замовлень тощо;

- *«Про внутрішню торгівлю»* з вирішенням низки питань щодо забезпечення формування на міжрегіональному рівні складників інфраструктурних ринків (оптових ринків, логістичних центрів тощо), виведення з «тіні» роздрібною торгівлі, встановлення єдиних правил, за якими буде розвиватися сфера (у т. ч. – електронні продажі), врегулювання взаємовідносин виробників і ріелторів, власників ринків і торговців;

- *«Про міжнародну технічну допомогу»*, норми якого мають чітко закріпити механізм залучення іноземної фінансової допомоги, зокрема на потреби регіонального розвитку. Крім того, в контексті вказаного вище підходу потребує внесення змін низка чинних законодавчих актів (зокрема Закон України «Про державні цільові програми» тощо). З погляду забезпечення інноваційної спрямованості регіонального розвитку вбачається необхідним удосконалення інституційно-правового підґрунтя для забезпечення роботи органів виконавчої влади на випередження (щодо настання ризиків і загроз стабільному регіональному розвитку). Зокрема це стосується роботи Кабінету Міністрів України (в частині унормування низки процедурних питань, пов'язаних з регіональним розвитком).

Таким чином, важливу роль у забезпеченні інноваційних підходів до регіонального розвитку в Україні відіграє інституційно-правова визначеність у питаннях формування та реалізації державної регіональної політики, що передбачає наступні заходи:

а) унормування на рівні національного законодавства низки питань, що стосуються регіонального розвитку (і прийняття окремих законодавчих актів, і внесення змін до нині чинних);

б) унормування правового підґрунтя для розвитку в Україні кластерів (регіональних, міжрегіональних, міжнародних), що потребує:

- визначення у нормах Господарського кодексу України (Розділ VIII) правового режиму поняття «кластер»;

- прийняття Концепції створення кластерів в Україні;

- прийняття Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України до 2017 р.;

- прийняття Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів;

в) забезпечення інноваційної спрямованості регіонального розвитку має відбуватися на основі підвищення у цьому процесі інституційно-правової ролі органів виконавчої влади (вищого та центрального рівнів) у спосіб спрямування їх діяльності на стратегічні (випереджальні) орієнтири.

Список використаних джерел

1. Закон України від 05 лютого 2015 року № 156-VIII «Про засади державної регіональної політики» – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/156-19>

2. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 01.12 № 1088 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1088-2010-%EF>)

3. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. / С. О. Біла, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко, В. І. Жук [та ін.]; за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 80 с.

4. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – С. 280.